

Ivana Hirschmann, heroína tjelesnog odgoja u Hrvatskoj

IVANA HIRSCHMANN, PRVA NASTAVNICA TJELESNOG ODGOJA U HRVATSKOJ, UVELA JE I UDOMAĆILA U NAS NOVE ŠPORTSKE IGRE, MEĐU OSTALIMA HOKEJ NA TRAVI, KRIKET, KROKET, POJEDNOSTAVLJENI NOGOMET, TENIS, KASTBAL...

Piše **Zdenko Jajčević**

Ove se godine obilježava 135. godišnjica rođenja Ivane Hirschmann, prve nastavnice tjelesnog odgoja u Hrvatskoj.

Rođena je 23. veljače 1866. u židovskoj obitelji u Donjoj Zelini. Otac Filip bio je trgovac mješovitom robom u, a majka Šarlota bila je domaćica. četiri razreda pučke škole. Četiri godine Više djevojačke škole i trogodišnju samostansku preparandiju, odnosno učiteljsku školu, Ivana Hirschmann je završila u Zagrebu.

Na nagovor tadašnjeg učitelja tjelesnog odgoja u Zagrebu, Čeha Franje Hochmanna, Ivana Hirschmann je kao, 19-godišnja učiteljica pučke škole, u listopadu 1885. pristupila ispitu pred Kraljevskim ispitnim povjerenstvom. Predsjednik ispitne komisije bio je Josip Torbar ravnatelj gornjogradske realne gimnazije. Ispitivač iz *teorije i povijesti gimnastike, metodike gimnastičke obuke i vježbi gimnastičkih* bio je Franjo Hochmann. Jedan od osnivača Hrvatskog sokola, liječnik Josip Fon, ispitivao je anatomiju, prvu pomoć i fiziologiju. Unatoč položenom ispitu za učiteljicu gimnastike na nižim pučkim školama, Ivana Hirschmann u prvo vrijeme nije mogla dobiti posao na višim djevojačkim školama.

Ispit za učiteljicu gimnastike na višim pučkim školama položila je nakon polaženja Tečaja za učitelje gimnastike u Zagrebu (1894.-1896.). Na Tečaj se prijavilo šezdeset, a primljeno je trideset učitelja pučkih škola iz cijele Hrvatske. Jedina žena koja se prijavila i završila Tečaj bila je Ivana Hirschmann. Od 1895. do 1920. godine Ivana Hirschmann je jedina prava nastavnica tjelesnog odgoja, s položenim stručnim ispitom, na srednjim školama u Hrvatskoj.

Nastavu tjelesnog odgoja predavala je na ženskom liceju u Zagrebu od osnivanja 1892. godine do njegovog ukidanja 1920. U tom liceju, koji bismo danas nazvali gimnazijom, djevojke su imale jedan sat tjelesnog odgoja tjedno, a učenice pedagoškog smjera dva sata. Te je učenice, buduće

učiteljice, Ivana Hirschmann pripremala i za nastavu tjelesnog odgoja na pučkim školama.

Ivana Hirschmann je bila nježne konstitucije i niska rasta. Njena je odjeća nalikovala muškom odijelu - kaput s istaknutim ovratnikom i leptir kravata. Bila je, u ono vrijeme, jedna od rijetkih žena s kratko podšišanom kosom. Čitala je stranu stručnu literaturu, odlično je govorila njemački, a služila se i talijanskim i engleskim jezikom. Ivana Hirschmann je bila strasna filatelistica. Nije se udavala. Posvojila je i odgojila Irmu Steiner. Zalagala se za odgoj i pomoć siromašnoj djeci. Ferijalne je kolonije djece vodila na oporavak u Crkvenicu, Kraljevicu i Lipik. Sa siromašnom je zagrebačkom djecom, u ljeto 1917. i 1918. godine, boravila na imanju grofa Eltza u Vukovaru.

Njene učenice su se prisjećale da Ivana Hirschmann na nastavi tjelesnog odgoja nije bila stroga, već dosljedna. Uvela je i udomaćila u nas nove športske igre, među ostalima hokej na travi, kriket, kroket, pojednostavljeni nogomet, tenis, kastbal - neku vrstu rukometa za djevojke i dr. Sudjelovala je na javnim gimnastičkim nastupima svojih učenica u korist humanitarnih akcija. Sustavno je podučavala vježbanje na spravama i vježbe oblikovanja. Tjelesnom je vježbanju pridavala odgojnu i zdravstvenu važnost. U brojnim se člancima u stručnim časopisima bavila pitanjima higijene, prevencije i rehabilitacije u nastavi tjelesnog odgoja. Napisala je i dvije knjižice, *Djevojačka gimnastika* (1906.) i *Kratak izvadak iz historije gimnastike* (1914.). Život je završila na okrutan način - u svibnju 1943. odvedena je u nacistički logor Auschwitz, gdje je pogubljena.

Ime i djelo Ivane Hirschmann nezaobilazno je u povijesti hrvatskog tjelesnog odgoja. Bila je prva nastavnica tjelesnog odgoja u nas i za četiri je desetljeća odgojila brojne generacije djevojaka, ukazavši im na važnost tog predmeta.